

Urheilun pyramidi

12.6.2026

Urheilun pyramidi on vertauskuva, jolla kuvataan urheilujärjestelmän rakennetta. Ajatuksena on, että toiminnan pohjan muodostaa suuri joukko lapsia, nuoria, harrastajia ja seuratoimijoita, kun taas ylimmälle tasolle nousee vain pieni määrä huippu-urheilijoita omissa lajeissaan. Mallia käytetään usein selittämään sitä, miksi laaja harrastajapohja nähdään tärkeänä myös huippu-urheilun kannalta tai toisaalta, miksi huippu-urheilua tarvitaan aktivoimaan pyramidin alempia kerroksia esikuvien ja menestyksen avulla.

Urheilun pyramidi ajattelumallina

Urheilun tarinassa usein toistuva pyramidi ei ole vain mielikuva, vaan ajattelumalli, joka vaikuttaa siihen, miten urheilua johdetaan, rahoitetaan ja arvioidaan. Tämä pyramidi tuntuu itsestään selvältä ja on helppo ymmärtää ja hyväksi, ja juuri siksi sitä harvoin kyseenalaistetaan. Kun malli vakiintuu riittävän pitkälle, se lakkaa näyttäytymästä tulkintana ja alkaa tuntua rakenteelta, jota vasten kaikkea muuta tarkastellaan.

Pyramidi näyttää ensi silmäyksellä loogiselta: jos harrastajia on paljon, myös huipulle asti eteneviä on todennäköisesti enemmän. Tämä korostuu erityisesti silloin, kun menestystä verrataan toisen maan menestykseen. Yksittäisiä huippuja voi aina syntyä, mutta laaja menestys vaatii treenaamiseen kirittäjiä ja särkymävaraa myös loukkaantumisten tai dropout-ilmiön varalle. Malli viestii, ettei huippu synny itsestään, vaan edellyttää laajaa perustaa, jossa toimivat seurat, valmentajat ja vapaaehtoiset. Hyvä esimerkki laajasta harrastajapohjasta on Norjan jatkuva hiihtomenestys.

Ajatusmallista normiksi

Pyramidi on hyödyllinen, koska se auttaa hahmottamaan urheilun massaa, läpivirtausta ja valikoitumista. Samalla se tekee yhdestä asiasta helposti näkymättömän. Kun huomio kohdistuu huippuun, muu urheilu alkaa näyttäytyä sen perustana.

Tässä kohtaa pyramidi muuttuu kuvauksesta ajattelumalliksi. Kun urheilua tarkastellaan sen kautta, huippu alkaa helposti näyttää koko järjestelmän tärkeimmältä osalta. Kehittäminen, rahoitus ja onnistumisen mittarit alkavat kiertyä sen ympärille. Tällä hetkellä tämä ajattelu on taas voimissaan Suomessa, kun heikon olympiamenestyksen jälkeen ratkaisua haetaan entistä valikoidumman joukon tukemisesta maailman huipulle. Julkista rahoitusta tullaan jatkossa käyttämään yhä enemmän vain olympialajien lupaavimpien urheilijoiden tukemiseen.

Mitä jää pyramidin ulkopuolelle

Kun keskustelussa ja urheilupoliittisissa päätöksissä keskitytään vain huippu-urheiluun, kaikki muu urheilu alkaa näyttäytyä huippua palvelevana perustana ja valintakoneistona kohti olympiamenestystä. Pyramidin alaosa on kokonaisuuden kannalta välttämätön, mutta sitä ylläpitävää seuratoimintaa pidetään itsestään selvyytenä. Tällöin suuri osa urheilun yhteiskunnallisesta merkityksestä jää helposti taka-alalle. Vain marginaalinen joukko pyramidin jäsenistä yltää huipulle, ja urheilun todellinen merkitys syntyy fyysisen kunnon, sosiaalisten verkostojen ja yhteisöllisyyden parantumisena.

Tämän lisäksi kaikki urheilu ei sovi tähän malliin samalla tavalla. Kaikki lajit eivät ole olympialajeja, eikä kaikissa toiminnoissa huippu ole keskiössä. Suurin osa harrastajista ei edes pyri ylöspäin pyramidissa. Silti samaa mallia käytetään usein koko urheilukentän mittarina erityisesti rahoituspäätöksissä. Suurimmalle osalle suomalaisista tärkeimmät liikkumisympäristöt ovat pururata ja kevyenliikenteenväylä, lumilautailijat tai skeittaajat eivät harrasta lajiaan olympiamitalin kiilto silmissä, ja alasarjoista löytyy paikka kaiken tasoisille urheilijoille.

Miksi mallia ei kyseenalaisteta

Pyramidin vahvuus on sen yksinkertaisuus. Se tarjoaa selkeän kertomuksen, jossa laajasta perustasta nousee huippuja ja huiput puolestaan toimivat esikuvina uusille harrastajille. Juuri siksi malli on helppo viestiä ja perustella eri yhteyksissä. Kysymys ei lopulta ole siitä, onko pyramidi oikea vai väärä. Olennaisempi kysymys on, mitä kaikkea se jättää ulkopuolelleen ja miten paljon se ohjaa sitä, mistä urheilussa ylipäätään puhutaan. Siihen on tarkoitus perehtyä tarkemmin tämän artikkelisarjan myöhemmissä osissa urheilun, taiteen, tieteen ja e-urheilun näkökulmista.

Kimmo Kulmala
Lehtori
SEAMK

Kirjoittaja toimi lehtorina SEAMKin urheiluliiketoiminnan tradenomikoulutuksessa ja Urheiluakatemia-vastaavana.

Lähteet ja lukemista

Aarresola, O. (2016). Nuorten urheilupolut: Tutkimus kilpaurheiluun sosiaalistumisen normeista, pääomista ja toimijuudesta. Studies in sport, physical education and health, (246).

Bruner, M. W., Erickson, K., McFadden, K., & Côté, J. (2009). Tracing the origins of athlete development models in sport: a citation path analysis. *International review of sport and exercise psychology, 2*(1), 23-37.

Heinilä, K. (1974). *Urheilu–ihminen–yhteiskunta*. Jyväskylä: Gummerus.

Lehtonen, K. (2020). Urheilun pyramidimalli liikuntakulttuuristen tulkintojen ja ymmärrysten kehysrakenteena valtion liikuntapoliittisissa asiakirjoissa. *Kulttuurintutkimus, 37*(3), 33-46.

Nummela, A., Aarresola, O., Mononen, K., & Paavolainen, L. (2016). *Urheilijan polun huippuvaihe: menestykseen vaikuttavat tekijät sekä tutkimus-, kehittämis- ja asiantuntijatoiminnan painopisteet 2013 – 2018.* KIHUn julkaisusarja nro 51.